

בס"ד

חינוך לאור הפרשה

פרשת ויקרא

רוצה אני!

גיליון מס' 90 תש"פ

הרב יהונתן דדון

yd0527606276@gmail.com

חינוך לאור הפרשה/ויקרא

רוצה אני!

היה זה בעיצומה של מלחמת העולם השנייה. אירופה בערה בתימרות עשן, רבבות יהודים נשלחו למשרפות מדי יום, חיות האדם הנאציות לא ידעו גבול. ברי המזל מבין היהודים נשלחו למחנות ריכוז לעבודה בפרך, כל עוד היה בכוחם לשרת את מכונת המלחמה הנאצית, ומי שנכשל במשימותיו – ידע כי קרב הרגע בו יעלה על קידוש ה'... על כל קבוצת עובדים במחנות הריכוז, פיקד 'קאפו', שהיה אסיר מבין האסירים אך הוטל עליו לפקד על קבוצה מהם. מעשה שטן הצליח, ובחלק גדול מהמקרים היו אנשי הקאפו יהודים שבגדו באחיהם – בשרם, והצטרפו לחילות הרשע הנאצים במאבקם נגד היהודים. וכך היה גם במחנה הריכוז נשוא סיפורנו, בו פיקד ברשעות ובאכזריות 'קאפו' אכזר במיוחד, שהכל תמחו איך יתכן שהוא יהודי, כאשר אכזריותו הייתה לשם דבר ורשעותו עברה כל גבול. בין היהודים ששהו במחנה, שהה גם רב חשוב מחסידי סאטמאר, שגלה למחנה מעירו שבהונגריה. הוא נרדף עד צוואר בידי הקאפו האכזרי, שנהנה להתעלל ביהודי של צורה, שחן רוחני הדור שרוי על פניו. באחד הימים, קם הקאפו במצב רוח מרושע במיוחד, וכל אותו היום עמד ופיקח על מלאכתו של אותו רב אומלל, כשהוא מפליא בו את מכותיו ללא רחם. כאילו אין עוד אסירים במחנה, התמקד הקאפו באותו יום ברב היהודי, ורדף אותו בכל עת... לאורך היום כולו, עבד הרב היהודי בעבודת הפרך, בלי לנשום או לנוח אף לא לשנייה. כל אותה עת רכן מעליו הקאפו, ובכל פעם שעצר להפוגה של רגע – הצליף בו באלה. יום העבודה הארוך

הסתיים רק בשעת ערב, והרב יהודי נפל על דרגשו חבול ומוכה,
תשוש מהיום החריג והמחריד שעבר עלינו...
אך הניח את ראשו על הדרגש, ביקש הרב להתחזק במשהו,
ומחשבותיו נשאוהו אל ימים מקדם. הוא נזכר באהבת קדומים –
ביושבו מהראשונים במלכות בית סאטמאר, בשולחנו של הרה"ק
רבי יואל מסאטמאר זי"ע, בימי שלוה ורגיעה. בעיני רוחו ראה את
רבו, ונזכר בניגון יפה שהיה הרבי משורר בהתרגשות גדולה,
וכשעיניו עצומות למחצה החל לזמזם את אותו ניגון חרישית...
הוא שוכב על הדרגש מחוסר כוחות, וחש כי רק הניגון הזה מחזיק
אותו בחיים, מטעין אותו באנרגיה לשרוד את התופת. הוא חלילה לא
מעז לשיר בקול. לפתע שמע רחש על ידו, ומיהר לפקוח עיניו
בבהלה... על יד הדרגש, עמד לא אחר מאשר הקאפו האכזר,
חדפו משעות הבוקר המוקדמות!
בשניות הראשונות, חלפו במוחו כל תסריטי האימה האפשריים.
הקאפו החליט לא להניח לו, ורדף אותו גם לכאן, לשעות המנוחה
המועטות... הוא עצם את עיניו וציפה לחבטה הגונה, מכה אנושה או
אגרוף עז. בוודאי לא יעבור הקאפו בשתיקה על מעשה נלוז כזה,
לשורר ניגון התעוררות בתוך התופת... להפתעתו, שניה ועוד שניה
חולפת, והוא לא מרגיש כל מכה או הצלפה. בחשש רב שב ופקח
את עיניו, והנה עדיין עומד הקאפו על ידו, אך מבטו מרוכך מהרגיל,
והוא נראה רועד קלות... בקול שקט פנה אליו הקאפו, ושאל מהיכן
הוא מכיר את הניגון הזה... עדיין חושש ומאויים, השיב הרב כי את
הניגון היה משורר רבו, בזמני חידוק והתעוררות. את הניגון הביא עמו
מבית חמיו, הגה"צ מפלאנטש זי"ע...
לא הצליח הרב לסיים את המשפט, ולנגד עיניו הנדהמות פרץ
הקאפו בבכי תמרורים נרגש. בין התייפחויותיו סיפר, כי בהיותו ילד
צעיר, לפני שפרק עול תורה ומצוות, הסתופף בצל הגה"צ

מפלאנטש זי"ע, וזכה לשמוע את הניגון הזה. עתה, מששב ועלה
הניגון בראשו, הציפו אותו זכרונות מימי עלומיו, ורגשותיו גאו עד
לבלי קץ...

דקות ארוכות עמד הקאפו והתייפח, לפני שפנה לחדרו ועזב את
הרב, בלי לגעת בו לרעה כמובן. אך מאותו יום, כבר לא היה הקאפו
אותו אכזר מוכר, משהו בו השתנה והתהפך מן הקצה אל הקצה...
הוא החל לבוא מאוחר למשמרתו, ולפקד על אסיריו בעצלות
מופגנת, ממש כדי לצאת ידי חובתו ותו לא. הוא הפסיק להכות
ולתאכזר, יותר לא הצליף ביהודים ולא גער בהם, משהו בתוכו
התכנס והתכווץ, והוא הפך לשקט ומופנם בתוך עצמו...

כל אסירי המחנה, היו המומים מהשינוי המפתיע, לא האמינו למראה
עיניהם. האיש שהיכה בהם ללא רחם, רדה בהם ורדף אותם עד
צוואר, לפתע חל בו שינוי שכזה! נראה כי רוח אחרת השתלטה
עליו. הוא מסתובב שקט ומופנם בחוסר מעש, עד שכעבור כמה
שבועות, נפל ה'קאפו' מתוך הרהורי תשובה ונפטר...

סיפור זה, המופיע בספר 'נס ההצלה' מפי הרב – גיבור המעשה,
מחדד לעינינו עד כמה בכל אחד מאתנו – גם מי שנראה הרחוק
ביותר – גם בו פועם אותו ניצוץ יהודי מרגש, גם בנשמתו נמצאת
אותה נקודה פנימית – מהותית, הכוספת אל בוראה ואינה משלימה
עם ההתרחקות ממקורה העליון.

כל שעלינו לעשות – בליבנו ובלב יהודים נוספים – הוא להבעיר את
אותו ניצוץ, להפוך את הגחלת הזו לשלהבת מאירה. לפעמים נדרש
סוג של כפיה, לפעמים ניגון מרגש, פעמים מעשה טוב ואצילי או
דוגמא אישית מופתית. משהו שיש בו כדי להבעיר את אותו ניצוץ,
משהו שיחזיר את כולנו לחיק אבינו שבשמים.

*

"עד שיאמר רוצה אני"...

בהתרגשות ובשמחה של מצוה, אנו מתחדשים בחודש האביב ופותרים בחומש 'ויקרא', הפותח בעבודת הקרבנות, סוגיהם וצורת הקרבתם. כבר בראשית הפרשה ממתין לנו גילוי מסעיר, הנראה במבט ראשון כמשהו לא מספיק מתיישב על הדעת: חומש 'ויקרא' פותח בסיפורו של יהודי שחטא בשגגה, וכדי להזדכות ולהיטהר – הוא נדרש להביא קרבן לכפרה. רוכש היהודי כבש בריא בשר, ועולה לירושלים לבית המקדש, להקריבו. אך כדי שהקרבן יתקבל ברצון, ישנו תנאי חשוב וקריטי: על הקרבן להיות מוקרב ברצון, בחשק, מתוך רצון אמתי לכפר את חטאו בקרבנו, ולשוב להתקרב לבורא עולם. אך מה נעשה, אם אדם אינו מבין את חשיבות העניין ואינו רוצה להקריב קרבנו? מה נעשה אם יהודי אינו רוצה בקרבן, קרבנו לא מוקרב מתוך חשקו ורצונו, וממילא לא יועיל לכאורה? באים חז"ל ופותרים את הבעיה: כופים אותו עד שיאמר שהוא רוצה להקריב, מכריחים אותו לרצות! רגע, איך זה יתכן? איך זה פותר את הבעיה? במקום להכריח אותו להקריב – מכריחים אותו לומר שהוא רוצה להקריב, וכך הקרבן יוקרב מתוך רצון וחשק המקריב. אבל האם לזה ייקרא רצון וחשק? האם כשכופים על יהודי לעשות משהו, וכופים עליו גם לומר שהוא רוצה לעשות את אותה פעולה – האם בכך הופכים אותו לרוצה בקרבנו? והלא הוא לא רוצה, אלא שכופים עליו לומר שהוא רוצה? את התשובה לכך כותב הרמב"ם (הלכות גירושין פ"ב), ודבריו מגלים את הנקודה הפנימית העמוקה ביותר, הטמונה וספונה עמוק בלבו של כל יהודי: כל יהודי הוא טוב, ורוצה להיות טוב. נקודה. הניצוץ הפנימי שבו – רוצה ומשתוקק לעשות רצון קונו, שואף וחפץ לעשות רצון ה', בעומק עמקי לבו – הוא באמת באמת רוצה לקיים מצוות, לעשות נחת רוח לאביו שבשמים. אלא שמעל רצונו העמוק הזה, הצטברו להן 'שכבות אבק' – תירוצי

היצר, מאוויים שליליים, הרגלים לא נכונים ועוד. הם אלה המעכבים את גילוי הרצון האמתי, הם המעיבים על לבו הבורר לעשות רצון קונו, הם המסיטים את הרצון האמתי למחוזות הלא נכונים. הרצון האמיתי – נותר טהור וזך, שואף לעשות רצון ה', וכל מטרת הכפיה – היא לגלות את הרצון האמיתי! לפעמים, יכול האדם בכוחות עצמו להתגבר על ניסיונותיו, להסיט מעליו את האבק, לקלף את אותן שכבות המונעות ממנו לעשות רצון ה'. הוא רק צריך לתת לרצונו הפנימי את התנופה הנכונה, לתת לו לשלוט, לתת לו להוביל את מעשיו. אך פעמים שהאדם אינו מצליח בכוחות עצמו, ולכן הוא זקוק לתמיכה חיצונית לשוב ולהבעיר בלבו את הרצון היהודי, ויש לתת לו את הכוחות והכלים לעשות טוב, כרצונו האמיתי הטמון בלבו!

דומה הדבר ליהלום שנפל לטיט, התלכלך מאוד, והטיט אף התקשה עליו ומכסה אותו מכל כיוון. האם אין כאן יהלום? בוודאי שיש! האם היהלום אינו נוצץ, זך ומאיר כברק? בוודאי שכן! אלא שהטיט היבש והמכוער מכסה עליו, מכער את יופיו, מחשיך את זיוו ותוארו. הטובה הגדולה ביותר שניתן לעשות לאותו יהלום, היא לשייף אותו, לנקות אותו, לקלף אותו משכבות הטיט, עד שייחשף היופי, יצוץ הברק של היהלום, הנקי והזך והמאיר כל כך!

בלב יהודי – תמיד בוערת להבת רצון עוצמתית, שאיפה וחשק לעשות טוב, לקיים רצון בוראו, לעשות נחת רוח ליוצרו. בכל יהודי, בכל מצב ובכל מקום, יש את הניצוץ הזה, לא משנה מה עברו או מה עתידו – תמיד יבער בו אותו ניצוץ. צריך רק להבעיר, להדליק את אותו ניצוץ, להעניק חיות לאותה גחלת שתהפוך לאש בוערת המובילה את המעשים. ככל שנהיה יותר מודעים לרצון הזה, ככל שנפנים יותר שהוא פועם בליבנו – ייקל עלינו לתת לניצוץ את התנופה, לתת לו להוביל אותנו לקיים את הרצון האמתי שלנו:

לעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו! (הרב קובלסקי)

*

ראיתי ביאור נוסף שכתב הגאון רבי מרדכי אליהו זצ"ל:
על אלו שהיו מעלים מעשר שני לירושלים, כותבת התורה (דברים יד, כג)
"למען תלמד ליראה את ה' אלקיך כל הימים". וקשה, מה הקשר בין
הדברים? התשובה היא: בשעה שאדם נכנס למקדש ומתבשם
מהקדושה האופפת אותו, ומתפעל מהזריות הגדולה שבעבודת
הכהנים, ומתעלה משירת הלויים, אז הוא רוכש וקובע בנפשו יראת
ה' לכל הימים. כך גם כאן, כשאדם אינו רוצה להביא את הקרבן,
צריכים לכפות אותו להביאו אפילו נגד רצונו עד "פתח אוהל מועד",
ואז בהגיעו לשם מובטח שתאחז אותו הקדושה המיוחדת שבבית
המקדש, ותרוםם אותו ההתפעלות שבראיית זריות הכהנים
בעבודת ה', והתעלות מיוחדת שבשמיעת שירי הלויים, ואז ממילא
יהיה "לרצונו".

וכך כתבו התוספות (ב"ב דף כ"א ע"א ד"ה כי מציון): "לפי שהיה רואה קדושה
גדולה וכהנים עוסקים בעבודה היה מכוון לבו יותר ליראת שמים
וללמוד תורה כדדרשין בספרי למען תלמד ליראה וגו', גדול
מעשר שני שמביא לידי תלמוד לפי שהיה עומד בירושלים עד
ליראה שיאכל מעשר שני שלו והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת
שמים ובעבודה היה גם הוא מכוון ליראת שמים ועוסק בתורה".

*

בפרשת תצווה כתוב: "ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור
להעלות נר תמיד". אומרים חז"ל: זה מה שכתוב "זית רענן יפה פרי
תואר" (ירמיהו י"א, ט"ז): מה הזית הזה עד שהוא באילנו מגרגרין אותו ואחר
כך מורידין אותו ונחבט וכו', טוחנין אותו ואחר כך מקיפין אותו
בחבלים ומביאין אבנים, ואחר כך נותנים את שמן. כך ישראל, באין
אומות העולם וחובטין וכו', ואחר כך עושים תשובה, והקב"ה עונה
להם 'הוי זית רענן יפה פרי תואר'" (מד"ר ל"ו, א').

וצריך להבין: מהמדרש משמע שישראל אינם עושים תשובה אלא מתוך איכוץ שמאלצים אותם וחובטים בהם אומות העולם. ואם כן, אין זה שבח אלא גנאי לישראל שאינם באים לידי תשובה מאהבה? בספר "אור דניאל" הביא הסבר נפלא של ה"שם משמואל": אם עם ישראל היו עושים תשובה רק מתוך הצער, היה מקום לומר שאין זו תשובה ראויה. ולכן באו חז"ל ואמרו שאין הדבר כן, אלא ישראל דומים לזית. כשם שאין לומר שהשמן נוצר ונולד על ידי החבטות והטחינה אלא ודאי גם קודם היה השמן טמון בתוככי הזית אלא שהיה מעורב יחד עם הפסולת, וכשמסלקים את הפסולת ממילא מתגלה השמן. כך גם ישראל – במהותם ובשרשם הם זכים וטהורים, אלא שלפעמים דבקה בהם פסולת. לשם כך באים יסורים המסירים מהם את הפסולת, ואז מתגלה הטוב האמיתי הצפון בהם. אין החבטות והיסורים עושים אותם טובים, אלא רק מגלים את פנימיותם האמיתית. ולפי זה מובן גם מה ששאלנו לעיל מדוע יהודי שלא רוצה להקריב קרבן כופים אותו עד שיאמר "רוצה אני". והרי כתוב "יקריב אותו לרצונו", והוא לא רוצה? אלא, ההסבר הוא: הוא רוצה! יהודי בשורש שלו הוא זך וטהור. ומה שהוא אומר שהוא לא רוצה זה מגיע מהיצר הרע. ועל ידי הכפיה, מתגלה הרצון הטוב.

*

בתוך כל אחד ואחד מאיתנו טמונים כוחות גדולים ועצומים, ועלינו להוציא כוחות אלו אל הפועל וכך נצליח ונעלה מעלה מעלה. לפעמים הכוחות האלו יוצאים רק כאשר אנחנו "נלחצים אל הקיר"... ובדיוק כמו בזית, גם אצלנו צריך ללחוץ כדי שיצאו הכוחות...

*

כיצד נגלה את הכוחות הללו בעצמנו?

אמונה – על ידי אמונה שהכוחות הללו קיימים. אמונה שאנחנו מסוגלים ויכולים להגיע לפסגות.

כיצד נגרום לילדינו לגלות את הכוחות הטמונים בהם?

אמונה – נאמין בילדים, נראה להם שאנחנו מאמינים בהם ובטוחים שהם יכולים ומסוגלים להצליח ולהגיע הכי רחוק שאפשר.

*

לפעמים צריך "למשוך" את הילד ואח"כ הוא כבר "ירוץ"...

כנסת ישראל אומרת לקב"ה: "משכני אחריו נרוצה" (שיר השירים א')

שאל המגיד מדובנא: לכאורה יש כאן סתירה. מצד אחד "משכני" – את מי מושכים? את זה שמסרב לרוץ בעצמו. ומצד שני "נרוצה" – משמע שרוץ מעצמנו?

ותירץ: נפשנו משתוקקת ורוצה לעבוד את ה', אלא שהיצר הרע שוכן בקרבנו ומונע מאיתנו לעשות זאת. לכן אנו מבקשים מה': "משכני", הכרח אותנו לעשות כרצונך ובכך תתיש את כח היצר, וממילא "אחריו נרוצה" – מרצוננו.

כמו שאמרו חז"ל (ברכות י"ז): גלוי וידוע לפניך, שרצוננו לעשות

רצונך, ומי מעכב? שאור שבעיסה", והכוונה ליצר הרע.

כלומר, עם ישראל במהותו ובפנימיותו הוא טוב, כאותו שמן הצבור בתוך הדית, אלא שלעיתים דבקה בהם הפסולת, ועל ידי החבטות והיסורים מתגלית פנימיותם.

*

לאחר שעזרנו לילד לגלות את הכוחות הטמונים בו, עדיין חסר משהו. אנחנו צריכים לדאוג לכך שהוא ישתמש בכוחות הללו...

כדי לגרום לילד "לרוץ" אחרי הטוב צריך "למשוך" אותו...

איך "מושכים"? הגה"צ ר' נטע פריינד זצ"ל הגיע ל"חזון איש" זצ"ל, כדי לדרוש ממנו פרק בשדה החינוך. שאל אותו ה"חזון איש": "אמור

לי אתה, איזה קנין הוא עדיף וחזק יותר, קנין חזקה או משיכה?", רבי נטע השיבו כמיטב ידיעתו, שהוא דבר השנוי במחלוקת, ואז השיבו ה"חזון איש": "כל זה הינו לגבי קנין בהמה, אך כדי לקנות את לבו של החניך, דעת כולם שווה שקנין משיכה עדיף מקנין חזקה. והיינו משיכת הלב בדברים. כי בכך מובטח לו למחנך הרבה יותר הצלחה ממה שמובטח לו כשילך ב"חזק יד" ויכוף את הנער בהטלת אימה".

לפי דברי ה"חזון איש" אפשר לפרש את הפסוק כך:
משכני - בקנין משיכה. ואז - אחריו נרוצה...

*

לסיום:

ניקיון לנפש...

פעם, בשלהי חודש אדר, נכנסו רבני הישיבה אל האדמו"ר הרש"ב מלובביץ' זי"ע, וביקשו את עצתו בעניין בחור שהגיע זה לא מכבר לישיבה, אך אורחותיו ושיגו ושיחו - גשמיים ומרוחקים מהווי החיים בישיבה. "הוא מנותק לחלוטין מהווי החיים הרוחני בישיבה, כולו שקוע בעולם הזה, בגשמיות מאוסה. במה ניתן לסייע לו?" - שאלו. "במשך היום - שימלא את סדרי הלימוד במלואם", הורה הרבי, וכאן הוסיף הוראה מפתיעה: "ואחר כך, מדי ערב אחרי שעות הלימוד, שיקדיש את זמנו לעבוד קשה בניקיונות הפסח. שיתאמץ, שימרק, שישפשף, שיקרצף. המאמץ הפיזי בניקיון הפסח - יש בו סגולה לנקות את הגוף מהגשמיות השולטת בו, ולהעניק חיים רוחניים איכותיים!". נפעמו הרבנים, אך עשו כמצוות הרבי. הם הופתעו לגלות את השינוי הגדול שהתחולל בלבו של הבחור, כאשר עבודת הניקיון המאומצת - ניקתה את נשמתו מהגשמיות שאפפה אותה, והעניקה לו הילה רוחנית ושאיפות אמתיות, עד שברבות השנים הפך לאחת מדמויות ההוד בקהל חסידי לובביץ'.

מתברר, כי ניקיון הפסח – המאומץ, הפיזי, בו אנו מפרכים את ידינו בימים אלה שעות רבות, בו אנו עסוקים באינטנסיביות בשבועות אלו, הניקיון הזה מחולל מהפך עמוק בתוך הנפש. וכפי שגילה הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע, שעבודת הניקיון והמירוק בערב פסח במחדרי הבית, הסידור מחדש, פינוי האשפה והחפצים המיותרים – כל אלו הם המובילים אותנו לניקיון והתחדשות בתוך הנפש שלנו. הבה נחפש ונרדוף אחרי כל הזדמנות להתאמץ לנקות ולטרוח בשפשוף – כי איננו מנקים רק את הלכלוך שעל הרצפות, אלא מחדשים את הנפש שלנו, מנקים את עצמנו ומאפשרים לנו להתחבר לרגעים המרוממים של התחדשות כללית בחג הפסח!

שבת שלום!

העלון יוצא לאור
בסיוע תלמוד תורה
"נצח ישראל" בית שמש

לתגובות ולקבלת העלון במייל: yd0527606276@gmail.com